

Irena Chmielewska, Krystyna Hołownia
(Archiwum Państwowe w Olsztynie)

Problemy porządkowania akt partyjnych z byłego Archiwum Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Olsztynie z lat 1948-1990 (z wyłączeniem zespołu Komitetu Wojewódzkiego PZPR)

Archiwa Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej należały do archiwów wydzielonych, merytorycznie nie podlegały państwowej służbie archiwalnej i same rozwiązywały problemy dotyczące zakresu, metod gromadzenia i opracowania akt.

Do końca lat 50-tych archiwa PZPR miały charakter składnic akt. W 1953 r. na wniosek Wydziału Historii Partii powołano przy Komitetach Wojewódzkich PZPR składnice, których zadaniem było gromadzenie i porządkowanie akt. Nadzór nad składnicami sprawował Wydział Ogólny KW PZPR. W 1955 r. składnice przejęły Wydziały Propagandy KW. Przekształcenie składnic w archiwa KW PZPR nastąpiło w 1956 r.¹ Merytoryczną opiekę i fachową kontrolę na pracą archiwów sprawował Zakład Historii KC PZPR a następnie Centralne Archiwum PZPR.

Kształtowanie zasobów archiwów komitetów wojewódzkich PZPR przeszło określone etapy. W okresie, kiedy archiwa miały charakter składnic akt, przeważały zadania organizacyjne i porządkowe, natomiast opracowaniu archiwalnemu poświęcono niewiele uwagi. Bardziej intensywne prace z tym związane rozpoczęły się w latach 1960-1961 od opracowania archiwalnego zespołów PPR i PPS.

W latach 1961-1965 archiwa komitetów wojewódzkich systematycznie zaczęły przejmować akta PZPR, które stopniowo opracowywały. W celu intensyfikacji opracowania akt PZPR w latach 1969-1971, Archiwum KC PZPR sformułowało zalecenia, których centralnym zagadnieniem była właściwa ekspertyza akt pod względem wartości historycznej, a następnie selekcja dokumentów według zasady: minimum dokumentacji - maksimum informacji². W związku z tym Centralne Archiwum PZPR przeprowadziło szereg badań dotyczących ekspertyzy, tak aby w archiwach KW PZPR pozostały dokumenty mające wartość historyczną. W 1964 r. wprowadzono zasadę archiwalnej reprezentacji akt Podstawowych Organizacji Partyjnych. Zakładała ona gromadzenie i przechowywanie w archiwach PZPR wybranych akt podstawowych organizacji partyjnych. Wytypowana grupa akt powinna odzwierciedlać strukturę społeczną i gospodarczą danego terenu oraz rolę PZPR. Akta tych POP miały być na stałe zachowane w archiwach, natomiast pozostałe POP po 10 latach przechowywania i ekspertyzie miały ulec zniszczeniu. Na stałe w archiwach miało być przechowywane od 10-20 POP z terenu powiatu³. Reprezentatywność nie dotyczyła dużych organizacji partyjnych mających ponad 400 członków i kandydatów partii, których akta w całości miały być przekazane

¹ Archiwa Komitetów Wojewódzkich PZPR. Zbiór przepisów. Warszawa 1969, s. 2-3. Wyciąg z protokołu nr 218 z posiedzenia Sekretariatu Biura Organizacyjnego KC PZPR z dnia 28.02.1953 r.; Wyciąg z protokołu nr 42 z posiedzenia Sekretariatu KC PZPR z dnia 19.01.1955.r.; Wyciąg z protokołu nr 89 z posiedzenia Sekretariatu KC PZPR z dnia 17.01.1956 r.

² N. Kołomejczyk, Wojewódzkie Archiwa PZPR. W: Archiwa Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, Biuletyn Nr 1. Warszawa 1980, s. 13-14.

³ Archiwa Komitetów Wojewódzkich PZPR. Zbiór przepisów. Warszawa 1969, s. 15-16.

do archiwum. J. Jakubowski odniósł się krytycznie do tej zasady twierdząc, że pozbawienie archiwów znacznej ilości akt POP jest bardzo niekorzystne dla badań naukowych, gdyż właśnie one zawierają autentyczne dane o życiu partii przedstawiając postawy szeregowych członków partii, a pozostałe akta wyrażają stanowisko wybieralnej instancji, lub aparatu partyjnego. Przeciwnie stanowisko w tej sprawie zajmował N. Kołomejczyk, który podał, że długoletnia praktyka wykazała celowość i dużą przydatność zasady reprezentacji i stosowanie tej zasady nie przyniosło uszczerbku w procesie kształtowania zasobu i jego wykorzystania⁴.

W 1969 r. wprowadzono zasadę, według której w archiwach PZPR przechowywane były jedynie akta powstałe w wyniku działalności poszczególnych ogniw partii, natomiast brakowaniu bez ekspertyzy podlegały akta nadesłane do wglądu i informacji. Wyjątek stanowiły dokumenty, które stały się przedmiotem zainteresowania, lub były załącznikami do akt instancji i aparatu partyjnego.

W 1969 r. zalecono archiwom KW PZPR przeprowadzenie merytorycznej melioracji akt komitetów wojewódzkich, powiatowych, miejskich i dzielnicowych PZPR, i usunięcie dokumentów występujących w dwóch i więcej egzemplarzach. Selekcją zostały objęte kopie lub dalsze egzemplarze protokołów instancji KP, sprawozdań, pism okólnych i instrukcji występujących w KW, KP i KM PZPR.

W 1971 r. w wyniku przeprowadzonych badań stwierdzono, że protokoły konferencji sprawozdawczo-wyborczych, posiedzeń plenarnych, egzekutywy wraz z załącznikami w zupełności wyczerpują problematykę działalności powiatowej, miejskiej i dzielnicowej organizacji partyjnej. Akta aparatu (poszczególnych wydziałów) z reguły powtarzają te zagadnienia, nie jest więc celowe przechowywanie tych materiałów. W wyniku przeprowadzonej selekcji zespoły akt komitetów powiatowych, miejskich i dzielnicowych zmniejszyły objętość o około 60 %⁵.

Problem przekazywania akt do archiwów komitetów wojewódzkich PZPR oraz kwalifikacji archiwalnej dokumentów regulowała Instrukcja Sekretariatu KC PZPR z lipca 1982 r. w sprawie dokumentacji partyjnej w komitetach i organizacjach PZPR⁶.

Instrukcja podkreślała, że właściwe dokumentowanie działalności partyjnej jest konieczne do prawidłowego funkcjonowania komitetów i organizacji PZPR. Ustalała ona zasady sporządzania, obiegu i kwalifikacji archiwalnej dokumentów w komitetach i organizacjach wszystkich szczebli. Akta kategorii A należało po upływie 3 lat przekazać na podstawie spisów zdawczo-odbiorczych do właściwego archiwum. Kwalifikacji archiwalnej dokumentów dokonywano na podstawie strukturalno-rzeczowego wykazu akt, który zawierał ocenę wartości historycznej poszczególnych grup akt, ich systematyzację oraz wytyczne dla osób odpowiedzialnych za dokumentację partii.

Kontrola realizacji Instrukcji Sekretariatu KC (która obowiązywała od lipca 1983 r.) przeprowadzona przez Centralną Komisję Rewizyjną w 1985 r. w komitetach wojewódzkich, miejskich, miejsko-gminnych i zakładowych w kilku województwach

---

⁴ J. Jakubowski, Aktualne problemy gromadzenia akt w archiwach PZPR. W: Archiwa Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Biuletyn Nr 3, Warszawa 1981, s. 14, N. Kołomejczyk, Wojewódzkie Archiwa PZPR. W: Archiwa PZPR, Biuletyn Nr 1, 1980, s. 15.

⁵ N. Kołomejczyk, Wojewódzkie Archiwa PZPR, Biuletyn Nr 1 1980, s. 10-21.

⁶ Wytyczne w sprawie działalności Archiwów KW PZPR. Warszawa 1986, s. 8-15.

wykazała, że najwięcej zastrzeżeń budziły zasady rejestracji i obiegu dokumentów, które opracowane były pod kątem potrzeb urzędów i instytucji państwowych, i nie uwzględniały specyfiki dokumentacji instancji i aparatu partyjnego. Zespoły kontrolne CKR wnioskowały, aby opracować w oparciu o typowe formy pracy instancji i aparatu partyjnego, typowe czynności kancelaryjne i typowe grupy akt. Postulowano ponadto powstanie specyficznej komórki na szczeblu centralnym zajmującej się całokształtem funkcjonowania kancelarii nadzorującej właściwy obieg dokumentacji⁷.

Archiwum KW PZPR w Olsztynie powstało z przekształcenia składnicy akt 17.01.1956 r. W latach 1953-1959 podstawowym zadaniem Archiwum było przejmowanie akt PPR i PPS, a od 1959 r. rozpoczęto opracowywanie tych akt i przejmowanie akt PZPR. Przejmowanie akt komitetów powiatowych rozpoczęto systematycznie od 1969 r., po zorganizowaniu dwóch składnic rejonowych: w Nidzicy i Giżycku, w których zgromadzono i opracowano 28 mb akt z lat 1960-1967. W 1972 r. ze względu na konieczność opróżnienia magazynu KW PZPR w Olsztynie z powodu remontu, akta KP z lat 1948-1960 przewieziono do składnicy w Nidzicy. W 1977 r. akta ze składnic w Nidzicy i Giżycku wróciły do Archiwum KWPZPR w Olsztynie⁸.

Zagadnienie opracowania dokumentów o charakterze historycznym było podstawowym zadaniem Archiwum KW PZPR.

Ogólne elementy struktury organizacyjnej instancji i aparatu partyjnego zostały zawarte w statucie PZPR. Statut podawał, że partia buduje swoje organizacje według zasady produkcyjno-terytorialnej i podporządkowania organizacji niższych, wyższym, a mianowicie podstawowe organizacje partyjne (zakładowe- w miejscu pracy, wiejskie, terenowe - w miejscu zamieszkania w miastach i osiedlach) podlegają bezpośrednio komitetom powiatowym (miejskim, dzielnicowym), organizacje powiatowe (i równorzędne miejskie oraz dzielnicowe), podlegają bezpośrednio komitetom wojewódzkim⁹.

Zgodnie ze statutem wszystkie władze partyjne od najniższych do najwyższych były wybieralne. Wyboru władz do komitetu powiatowego PZPR dokonywano na konferencji sprawozdawczo-wyborczej, która była najwyższą władzą powiatowej organizacji partyjnej. Wyłoniony na konferencji Komitet kierował całokształtem pracy KP i zgodnie ze statutem powinien odbywać swoje posiedzenia raz w miesiącu, a bieżącą pracę pomiędzy posiedzeniami Komitetu wykonywała egzekutywa, która zbierała się na ogół raz w tygodniu. Uchwały i dyrektywy instancji realizował w terenie aparat partyjny, który w KP dzielił się na następujące wydziały: Organizacyjny, Propagandy, Ekonomiczny, Rolny i Ogólny. W niektórych komitetach powiatowych i miejskich w ogóle nie było wydziałów. W większości komitetów powiatowych pod koniec 1953 r. struktura organizacyjna była następująca¹⁰:

Instancje:

1. Konferencja

⁷ J. Jakubowski, Kontrola realizacji Instrukcji Sekretariatu KC w sprawie dokumentacji partyjnej w komitetach i organizacjach PZPR. W: Archiwa PZPR, Biuletyn Nr 7, 1985, s. 1-5.

⁸ APO, Komitet Wojewódzki PZPR, sygn. 1141/3276.

⁹ Statut Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Łódź 1973, s. 61-62.

¹⁰ Archiwa Komitetów Wojewódzkich PZPR. Zbiór przepisów. Warszawa 1969, s. 62-70.

2. Komitet Powiatowy (Plenum)
3. Powiatowa Komisja Rewizyjna
4. Egzekutywa
5. Komisja Kontroli Partyjnej

Aparat:

1. Wydział Organizacyjny
2. Wydział Propagandy
3. Wydział Ekonomiczny
4. Wydział Rolny
5. Wydział Ogólny

W Archiwum KW PZPR została przeprowadzona wstępna systematyzacja, porządkowanie i nadanie aktom komitetów powiatowych następującego układu konferencje sprawozdawczo-wyborcze, posiedzenia plenarne KP, powiatowa komisja rewizyjna, egzekutywa, komisja kontroli partyjnej, wydziały KP, komitety miejskie, komitety zakładowe, komitety gromadzkie (gminne), komitety zespołów PGR, POP reprezentatywne.

Zasób Archiwum KW PZPR został przejęty do Archiwum Państwowego w Olsztynie razem z inwentarzami kartkowymi i spisami zdawczo-odbiorczymi, i wpisany 20.12.1990 r. do księgi nabytków pod numerami 1383-1391/90.

Podstawę przy porządkowaniu akt partyjnych stanowiły przepisy wydane przez Centralne Archiwum KC PZPR¹¹, oraz Pismo okólne nr 1 NDAP z 29.04.1992 r. w sprawie postępowania z dokumentacją przejętą z byłych archiwów komitetów wojewódzkich PZPR, i Pismo okólne nr 3 NDAP z 24.10.1994 r. w sprawie oceny dokumentacji przejętej z byłych archiwów KW PZPR¹².

Zespoły komitetów powiatowych PZPR z terenu województwa olsztyńskiego z lat 1948-1975 w Archiwum KW PZPR posiadały numery od 71-90, w APO otrzymały nr od 1142-1161. Głównym problemem była wielozespołowość komitetów powiatowych. Zagadnieniem tym zajmowała się Komisja Metodyczna w APO w dniu 18 kwietnia 2002 r., która wskazała, że zgodnie z punktem 1.1.10 Pisma okólnego nr 1 NDAP z 29.04.1992 r. decyzję w sprawie pozostawienia zespołów prostych powinni podjąć członkowie Komisji Metodycznej. Na Komisji został przegłosowany wniosek, aby z zespołów KP wydzielić zespoły proste: komitety gminne, gromadzkie itd., połączyć akta komitetów miejskich od powstania w 1948 r. do końca działalności w 1989 r., natomiast w stosunku do zespołów, których akta były łączone, np.: miejsko-gminne, miejsko-gromadzkie pozostawić porządkującemu wybór i sposób uporządkowania.

Zgodnie z decyzją Komisji Metodycznej pierwszym etapem porządkowania było wydzielenie z KP następujących zespołów prostych: komitety powiatowe (1948-1975), miejskie (1948-1975), gminne (1948-1954), gromadzkie (1955-1972), miejsko-gromadzkie (1961-1972) oraz akta do dołączenia do komitetów środowiskowych, zakładowych i POP-reprezentatywne z lat 1948-1975.

Zespoły komitetów powiatowych uporządkowano według układu strukturalno-rzeczowego nadanego w Archiwum KW PZPR. W KP zachowały się

¹¹ Archiwa Komitetów Wojewódzkich PZPR. Zbiór przepisów. Warszawa 1969, Wytyczne w sprawie działalności Archiwów KW PZPR, Warszawa 1976, 1986.

¹² Zbiór przepisów archiwalnych wydanych przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w latach 1952-2000, Warszawa 2001, s. 573-582, 586-598.

akta instancji: konferencje sprawozdawczo-wyborcze posiedzenia plenarne, powiatowa komisja rewizyjna, egzekutywa, komisja kontroli partyjnej, a tylko w niektórych zespołach akta aparatu, np.: w Lidzbarku Warmińskim akta Sekretariatu, Wydziału Organizacyjnego, Propagandy, Biura Rolnego.

W wielu zespołach poprawiono układ chronologiczny akt, wyłączono teczki zawierające drukowane sprawozdania z konferencji sprawozdawczo-wyborczych utworzone przypadkowo, i włożono je do poszytów już istniejących, a dublety wyłączono. Wydzielono mapy w KPPZPR w Iławie (nr 1148) i opracowano jako oddzielnie jednostki archiwalne. Poprawiono opisy na kartach inwentarzowych oraz poszytach.

Przy zespołach komitetów powiatowych PZPR w Działdowie, Giżycku, Nowym Mieście Lubawskim, Iławie i Węgorzewie były oddzielne jednostki archiwalne dubletów konferencji sprawozdawczo-wyborczych i posiedzeń plenarnych. Sprawdzone dublety z aktami i sporządzono ich spisy¹³. Prawdopodobnie były one przygotowane zgodnie z pismem Centralnego Archiwum KCPZPR z dnia 25.11.1977 r. do przekazania archiwom komitetów wojewódzkich powstałym po 1975 r.¹⁴

Wydzielone z zespołów komitetów powiatowych akta komitetów gminnych pochodzą z lat 1948-1954, i za wyjątkiem powiatu kętrzyńskiego zachowały się ze wszystkich powiatów. Komitety gminne PZPR powstały po Kongresie Zjednoczeniowym w grudniu 1948r. i rozpoczęły działalność na ogół w 1949 r., a zostały zlikwidowane w 1954 r., po reformie administracyjnej państwa i likwidacji gminnych rad narodowych.

W Archiwum KW PZPR miały one numery takie same jak akta komitetów powiatowych, przełamane przez rzymskie VI, od nr 71/VI - 90/VI, a w APO otrzymały numery 1142-1161. Po wydzieleniu z KP każdemu komitetowi gminnemu nadano własny numer. Zespoły komitetów gminnych zgrupowano powiatami, a w ramach powiatów ułożono alfabetycznie, według nazw miejscowości. Są to zespoły małe, liczące od jednej, do kilku jednostek archiwalnych. Akta podzielono na następujące grupy rzeczowe; protokoły konferencji sprawozdawczo-wyborczych, walnych zebrań członków, posiedzeń plenarnych, egzekutywy, narad aktywu partyjnego i sekretarzy POP, sprawozdania i ankiety sprawozdawcze o członkach i kandydatach partii, a w poszczególnych grupach ułożono chronologicznie. Scalono zespół o nr 2024 KG PZPR w Jędrzychowie (pow. iławski), dołączając 2 jednostki archiwalne mylnie włączone do pow. nidzickiego (nr 2181). Do zespołu KGPZPR w Białej Piskiej z lat 1950-1951 (nr 2395) włączono akta Komitetu Gminno-Miejskiego z lat 1949-1950 (nr 2399), który poprzedzał powstanie Komitetu Gminnego. Nadano poszytom nowe tytuły, poprawiono daty skrajne zespołów oraz nazwy miejscowości.

Nota informacyjna do zespołów: część I - Dzieje ustrojowe urzędów, część II - Dzieje zespołów i część V - Analiza metod porządkowania, jest wspólna do wszystkich zespołów i została umieszczona przed zespołem nr 1863 (KG PZPR w Galinach, pow. bartoszycki), natomiast część III - Charakterystykę archiwalną

¹³ Zespoły Komitetów Powiatowych PZPR z lat 1948-1975, nr 1142-1161 uporządkowały Irena Chmielewska i Krystyna Hołownia.

¹⁴ Archiwa PZPR. Biuletyn nr 1 1980, s. 62.

zespołu, i część IV - Zawartość zespołu, opracowano oddzielnie dla każdego zespołu¹⁵.

Akta komitetów gromadzkich są z lat 1955-1972. Powstanie i zakończenie działalności komitetów gromadzkich uwarunkowane było reformami administracyjnymi państwa. Komitety gromadzkie powstawały od 1955 r., większość została powołana na mocy uchwały Komitetu Centralnego PZPR z marca 1958 r. Uchwała o likwidacji gromadzkich rad narodowych w 1972 r. spowodowała koniec działalności komitetów gromadzkich PZPR.

W Archiwum KW PZPR akta komitetów gromadzkich PZPR zostały włączone jako części składowe komitetów powiatowych, i posiadały takie same jak one numery zespołów. W APO po wydzieleniu z komitetów powiatowych, komitety gromadzkie ułożono alfabetycznie, według nazw miejscowości, w ramach poszczególnych powiatów. Dokumentację aktową stanowią protokoły z załącznikami konferencji i walnych posiedzeń sprawozdawczo-wyborczych, posiedzeń plenarnych, nieliczne protokoły egzekutywy, oraz narad aktywu gromadzkiego i sekretarzy POP. W APO zmieniono układ nadany w Archiwum KW PZPR wydzielając wyżej wymienione serie, w ramach których akta ułożono chronologicznie. Zmiany w zespołach po uporządkowaniu dotyczą dat skrajnych, ilość jednostek archiwalnych, nazw miejscowości i siedzib komitetów gromadzkich. Najwięcej zmian dotyczy obmiarów zespołów, ponieważ w wyniku podziału akt na serie zwiększyła się ilość jednostek archiwalnych, np.: w KGr pow. ostródzkiego ilość jednostek archiwalnych wzrosła z 24 do 29, pow. węgorszewskiego z 15 do 21 itd. Naniesiono opisy na kart inwentarzowe i posyty.

Notę informacyjną do zespołów sporządzono na takich samych zasadach jak do komitetów gminnych PZPR¹⁶.

Akta komitetów miejskich do 1975 r. wchodziły w skład zespołów komitetów powiatowych, a po ich likwidacji od 1976-1989 r. stanowiły oddzielne zespoły, którym w AP nadano numery od 1162-1169: KM PZPR Bartoszyce, Iława, Kętrzyn, Lidzbark Warmiński, Mrągowo, Olsztyn, Ostróda i Szczytno. Podczas porządkowania połączono akta komitetów miejskich z lat 1948-1975 (wyłączonymi z KP) z zespołami o nr 1162-1169. Skorygowano układ strukturalno-rzeczowy nadany w Archiwum KW PZPR. W zespołach KM PZPR w Kętrzynie, Mrągowie i Olsztynie występują duże luki w materiałach z posiedzeń plenarnych i egzekutywy. Na Komisji Metodycznej w dniu 28.11.2002 r., przedstawiono problem akt Komisji Kontroli Partyjnej znajdujących się w zespole Komitetu Miejskiego PZPR w Olsztynie nr 1167. W wyniku ekspertyzy stwierdzono, że są to akta spraw pogrupowane według nazwisk osób w układzie alfabetycznym, których dotyczyło postępowanie. Dokumentacja zawiera teczki zbiorcze, oraz pojedyncze teczki spraw z lat 1969-1972. Zgodnie z instrukcją Sekretariatu KC PZPR dokumentacja ta posiadała kat. B 50, natomiast w wytycznych NDAP nadano jej kategorię BE 50. Członkowie Komisji Metodycznej zdecydowali, aby pozostawić te akta jako kategorię BE 50.

Komitety Miejskie PZPR, które nie kontynuowały działalności po 1975r. (po likwidacji KP) stanowią oddzielną grupę akt z lat 1949-1972, są na ogół zespołami małymi, liczącymi po kilka jednostek archiwalnych. Podczas

¹⁵ Zespoły Komitetów Gminnych PZPR z lat 1948-1954 uporządkowała K. Hołownia.

¹⁶ Zespoły Komitetów Gromadzkich PZPR z lat 1955-1972 uporządkowała I. Chmielewska.

porządkowania poprawiono układ strukturalno-rzeczowy, w kilku zespołach wydzielono serie, które ułożono chronologicznie, poprawiono daty skrajne, wyłączono protokoły posiedzeń komitetów miejsko-gromadzkich z lat 1966-1969.

Komitety miejskie PZPR w Biskupcu, Bisztynku, Jezioranach i Reszlu z lat 1949-1953, nr 1896-1899, w Archiwum KW zakwalifikowane były błędnie jako komitety miejsko-gminne. Podczas porządkowania stwierdzono, że w KM PZPR Biskupcu i Jezioranach (nr 1896, 1898) są wyłącznie akta komitetów miejskich, natomiast w KMPZPR Bisztynku i Reszlu, (nr 1897, 1899) znajdują się protokoły posiedzeń komitetów miejskich oraz wspólnych posiedzeń komitetów miejskich i gminnych oraz kilka protokołów posiedzeń komitetów gminnych PZPR. Komisja Metodyczna w dniu 25.03.2004 r. zdecydowała, że niecelowe jest wydzielenie akt komitetów gminnych, ponieważ jest to ślad wspólnego działania z komitetami miejskimi PZPR.

W skład zespołu KM PZPR w Korszach z lat 1959-1972 (nr 2080) wchodzi akta Komitetu Osiedlowego PZPR z lat 1959-1962, do KM PZPR w Rucianem Nidzie z lat 1960-1970 (nr 2418) włączono protokoły konferencji sprawozdawczo-wyborczej i posiedzeń Komitetu Osiedlowego PZPR z 1960 r. (nr 2422/1).

Zespół Komitetu Miejskiego PZPR w Górowie Ȁ. z lat 1962-1972 (faktycznie z l. 1949-1972) nr 1883 liczył 7 jednostek archiwalnych. Podczas porządkowania wydzielono KM PZPR z lat 1949-1957, nr 1883 - 2 jednostki archiwalne, oraz K M-Gr PZPR z lat 1961-1972, nr 2743 - 5 jednostek archiwalnych.

Stwierdzono że zespoły błędnie zakwalifikowane jako KM PZPR we Fromborku z lat 1963-1969, nr 1939 i KM PZPR w Rynie z 1965 r., nr 2019, powinny być włączone do już istniejących komitetów miejsko-gromadzkich.

Komitety miejskie PZPR w Biskupcu, Bisztynku, Jezioranach, Reszlu, Górowie Ȁawskim, Ornece, Lidzbarku Welskim, Dobrym Mieście, Mikołajkach, Białej Piskiej, Orzyszu, Suszu, Prabutach połączyły się z komitetami gromadzkimi i powstały komitety miejsko-gromadzkie. Nie zawsze jest możliwe podanie dokładnej daty powstania komitetów miejsko-gromadzkich PZPR. Zachowana dokumentacja jest z lat 1961-1972¹⁷.

Reforma administracyjna państwa w 1972 r., likwidacja gromad i powrót gmin, spowodowała zgodnie ze statutem partii zmianę ogniw partyjnych: przestały istnieć komitety gromadzkie i miejsko-gromadzkie PZPR, a powstały komitety gminne i miejsko-gminne PZPR. Komitety gminne przejęły prace partyjną komitetów powiatowych i stały się instancjami I stopnia podporządkowanymi Komitetowi Wojewódzkiemu PZPR.

Zespoły komitetów gminnych PZPR z lat 1972-1990 w APO otrzymały nr 1183-1217. Akta usystematyzowano według schematu nadanego w Archiwum KW PZPR, podzielone na serie, a w ich ramach ułożono chronologicznie. Sprawdzono zgodność opisów teczek z ich zawartością, uzupełniono karty tytułowe, poprawiono nazwy miejscowości i daty.

Zespoły miejsko-gminne z lat 1972-1990 w APO otrzymały nr 1170-1182. Podczas porządkowania skorygowano układ strukturalno-rzeczowy i poprawiono chronologię. W zespołach KM-G PZPR w Biskupcu, nr 1171, Moraęu nr 1178,

---

¹⁷ Zespoły Komitetów Miejskich PZPR z lat 1948-1989 nr 1162-1169) uporządkował Mariusz Korejwo, KM PZPR z lat 1949-1972 (wyłączone z KP) - K. Hołownia.

Nidzicy nr 1179 znajdują się akta komitetów miejskich PZPR z lat 1973-1976 i komitetów gminnych z lat 1972-1976¹⁸.

Rejonowe ośrodki pracy partyjnej zostały powołane na mocy decyzji Sekretariatu KC PZPR z dnia 8.12.1981 r. Do zadań ROPP należało zwiększenie efektywności pracy politycznej i ideologicznej komitetów miejskich, miejsko-gminnych, gminnych, zakładowych i POP. ROPP-y działały w latach 1982-1989 a siedziby ich znajdowały się w miastach powiatowych.

Akta ROPP-ów znajdowały się w Wydziale Polityczno-Organizacyjnym KW PZPR, a w APO po wydzieleniu w 1995 r. otrzymały nr 1305-1315. Sprawdzono zawartość teczek, w koniecznych przypadkach uporządkowano akta wewnętrznie, uzupełniono opisy i poprawiono daty¹⁹.

Komitety zakładowe PZPR powoływał Komitet Wojewódzki PZPR w przedsiębiorstwach i instytucjach w których organizacje partyjne posiadały mniej niż 400 członków i kandydatów partii. Natomiast zakłady, które posiadały więcej niż 400 członków i kandydatów mogły tworzyć w wydziałach i oddziałach Podstawowe Organizacje Partyjne.

Komitety zakładowe przechowywały akta przez dwie kadencje swojej działalności. Po tym okresie akta kategorii A przekazywały do komitetów powiatowych (miejskich, dzielnicowych), które następnie oddawały je do Archiwum KW PZPR²⁰.

Akta komitetów zakładowych w APO otrzymały numery 1318-1320 i zbiór o nr 1322. Część akt znajdowała się w komitetach powiatowych, oraz Komitecie Miejskim i Powiatu w Olsztynie, i przed przystąpieniem do porządkowania przeprowadzono lustrację tych zespołów, wyłączono akta komitetów zakładowych, oraz podzielono zbiór o nr 1322 na oddzielne zespoły. Zespoły komitetów zakładowych z lat 1948-1990 posiadają numery od 1318-1320, 1816-1852. Zachowano układ nadany w KW PZPR, sprawdzono zgodność opisów teczek z ich zawartością, uzupełniono karty tytułowe, poprawiono nazewnictwo i datację.

Dla skutecznej realizacji polityki partii i zwiększenia siły partyjnego oddziaływania w niektórych środowiskach społeczno-zawodowych zwłaszcza o dużym stopniu rozproszenia zatrudnionych i małej liczebności POP, Komitet Wojewódzki mógł powołać komitety środowiskowe partii, które podlegały komitetowi partyjnemu, zgodnie z uchwałą KW określającego również zakres jego uprawnień²¹. Głównym zadaniem KŚ było upolitycznienie środowiska, i koordynacja pracy wszystkich POP, zgrupowanych w danym Komitecie.

Akta komitetów środowiskowych początkowo przechowywane były w Archiwum Miasta i Powiatu PZPR w Olsztynie, następnie Komitecie Miejskim, a po przekazaniu do KW PZPR otrzymały nr 148-151, 212. W APO nadano im nr 1321. Był to numer wspólny dla akt KŚ i części komitetów zakładowych. Podczas porządkowania wydzielono następujące Komitety Środowiskowe PZPR:

¹⁸ Zespoły Komitetów Gminnych PZPR z lat 1972-1990 (nr 1183-1217) uporządkowała I. Chmielewska, Komitety Miejsko-Gminne PZPR z lat 1972-1990 (nr 1170-1182) - M. Korejwo.

¹⁹ Zespoły Rejonowych Ośrodków Pracy Partyjnej z lat [1976] 1982-1989, nr 1305-1315 uporządkowała K. Wiwatowska-Chylińska.

²⁰ Instrukcja w sprawie przygotowania i przekazywania akt Komitetów Zakładowych PZPR do KP (KM, KD). W: Archiwa Komitetów Wojewódzkich PZPR. Zbiór przepisów, s. 106-109.

²¹ Statut PZPR ze zmianami i uzupełnieniami uchwalonymi przed IX Nadzwyczajnym Zjazdem PZPR, Warszawa 1981, s. 35.

Budownictwa, Handlu, Oświaty, Służby Zdrowia i Łączności w Olsztynie z lat 1949-1979, nr 1811-1815 i nadano im układ strukturalno-rzeczowy z zachowaniem chronologii²².

Zbiór POP reprezentatywne z lat 1975-1989 posiada numer 1323. Druga grupa POP reprezentatywnych z lat 1948-1975, 204 POP (466 jednostek archiwalnych), została wydzielona z komitetów powiatowych. Analiza obu grup wykazała, że w zbiorze o nr 1323 znajduje się około 80 jednostek archiwalnych stanowiących kontynuację akt około 60 POP reprezentatywnych wydzielonych z KP. Należy więc POP ze zbioru nr 1323 dołączyć do POP wydzielonych z poszczególnych powiatów. W wyniku przesunięć i scalenia zespół nr 1323 będzie liczył około 234 POP.

Olsztyn, 21.06.2004 r.

---

²² Zespoły Komitetów Zakładowych PZPR z lat 1948-1990, nr 1318-1320, 1816-1852, Komitetów Środowiskowych PZPR z lat 1949-1979 nr 1811-1815 uporządkowała I. Chmielewska.